

Bijvoet Tegemoet

Natuur en plant in Nederland

Koen 't Hart

Auteur: Koen 't Hart

Foto's: Koen 't Hart

Coverontwerp: Koen 't Hart

ISBN: 9789402146776

© Koen 't Hart: De inhoud van dit boek mag enkel met een duidelijke bronvermelding en een duidelijke aanbeveling voor aanschaf van dit boek verspreid of openbaar gemaakt worden, mits de auteur schriftelijk toestemming (bv. per email) heeft gegeven en mits de hoeveelheid gebruikte tekst niet zal leiden tot het overbodig maken van aanschaf van dit boek of tot het overbodig maken van het lezen van het originele gebruikte hoofdstuk (plantmonografie) uit dit boek.

Jaar van uitgave: 2016

Inhoud

januari.....	8
ruwe berk	9
berglook.....	15
struikhei.....	20
februari.....	26
hazelaar.....	27
winterakoniet	33
zwarte els.....	37
maart	41
maarts viooltje.....	42
katwilg	46
paarse dovenetel.....	56
april.....	62
hartbladzonnebloem	63
aalbes.....	67
duinriet	70
koningsvaren.....	77
zinkboerenkers	86
mei.....	90
smalle wikke	91
aapjesorchis x soldaatje	97
oeverzegge	101
blaartrekkende boterbloem	106
zachte dravik	111
pinksterbloem	115
gewone vogelmelk.....	120
juni.....	125
grote ratelaar	126
Amerikaanse kruidkers.....	132
beekpunge.....	136
beemdooievaarsbek.....	140
groot kaasjeskruid	144

inhoud

blauw glidkruid	149
bergcentaurie	153
Amerikaanse vogelkers.....	157
juli	161
zeewolfsmelk.....	162
rapunzelklokje	167
akkerdistel	172
betonie	178
gewone agrimonie.....	184
reuzenberenklauw.....	190
valse salie.....	195
akkerwinde	199
knollathyrus.....	203
augustus	208
aardaker	209
beemdkroon	212
late guldenroede	217
sikkelgoudscherm.....	221
aarddistel.....	226
kaal knopkruid	229
bitterzoet.....	233
september	239
akkermunt	240
heemst.....	244
bernagie.....	250
gele plomp.....	255
oktober	260
beuk.....	261
hazepootje	268
jacobskruiskruid	272
papegaaienkruid.....	276
doornappel	282
november	292
zegekruid	293
bieslook	298
amerikaanse eik.....	302
smalle weegbree.....	306
wilde kardinaalsmuts.....	312

inhoud

december	319
bezemkruiskruid	320
fijnspar	324
oosterse morgenster	329
bijvoet	334
overzicht plantenfamilies	338
magische ordening	339
nawoord	358

bijvoet (*Artemisia vulgaris*)

Bijvoet Tegemoet

U zult door Bijvoet Tegemoet te lezen een reis door de Nederlandse natuur maken. Plantmonografieën van een variatie aan plantensoorten die in het wild in Nederland voorkomen, begeleiden u in deze natuurlijke reis.

Elke maand zijn er een aantal planten uitgelicht die op één of andere manier opvallen die maand, soms door bloei, soms door de vruchtzetting en soms door andere opvallende eigenschappen. Zo doorloopt u een Nederlands jaar en bent u verzekerd van veel plantenkennis, plantenwijsheid en plantenplezier! Er is geen enkele voorkennis benodigd om Bijvoet Tegemoet te gaan. Het is een kwestie van natuurbeleving.

De wereld van de natuur is een wondere wereld en die moet beleefd worden. Ik hoop dat dit boek u een boel leesplezier bezorgt!

De informatie die u in dit boek aantreft is het resultaat van mijn passie voor de natuur en mijn persoonlijke zoektocht naar informatie waarbij vele diverse digitale, analoge, menselijke, natuurlijke en vegetatieve bronnen mij geholpen hebben dit boek te maken.

Ik heb zelf een studie bos- en natuurbeheer gevolgd en ben werkzaam als boomveiligheidsadviseur. Meerdere jaren heb ik in mijn vrije tijd planten en de natuur onderzocht. Mijn bronnen zijn over het algemeen behoorlijk betrouwbaar, maar toch kan ik niet garanderen dat alle informatie in mijn boek werkelijk waar is en wetenschappelijk bewezen. Ik wil u erop wijzen dat u zelf de verantwoordelijkheid moet nemen wanneer u informatie uit dit boek wilt gebruiken. U kunt het register raadplegen om iets te weten te komen over bepaalde flora, fauna, funghi of over een specifiek onderwerp of natuurverschijnsel.

Al met al is er een boel te beleven en kunt u ervan uitgaan dat uw natuurkennis verbreed en verdiept zal worden bij het lezen van Bijvoet Tegemoet.

Goede reis!!

Januari

Januari is een stille, kille en eenzame maand. Ondanks de beperkte levenslust in januari, vertelt de natuur in deze maand wel een verhaal. De natuur is in rust en lijkt in enige droefenis te zijn. De eenzame landschappen en mystieke verhalen zijn kenmerkend voor januari.

Al sinds de laatste ijstijd dwaalt de dame van het woud door deze rustige landschappen. De dame die symbool staat voor een nieuw begin. De wonden die het bos in de herfst heeft opgelopen, heelt zij met de kracht van vernieuwing en wedergeboorte. Maar in deze wintermaand dwalen ook allerlei geesten, demonen en vampiers door de polders op zoek naar slachtoffers. Vandaar dat het allemansharnas in deze maand aanbevolen wordt om mee te dragen. Het allemansharnas is dan ook mogelijk te oogsten in deze maand.

Janus is de Romeinse god van het begin en het einde. Janus wordt voorgesteld als een man met twee gezichten die beide een andere kant uitkijken. Het verleden is afgesloten en het nieuwe zal volgen. In het verleden werd deze god bij geboortes aangeropen om te helpen. De geboorte van het jaar is daarom ook naar Janus vernoemd in de maand januari.

De eerste dag van januari heeft grote kracht. Op dit moment moet daarom alles vermeden worden wat een negatieve invloed kan hebben op de toekomst. Vandaar dat in deze wintermaand ook bomen opvallen die speciaal bruikbaar zijn ter bescherming en voor het vinden van warmte door middel van magie.

De warmte en het licht is in deze wintermaand ook op te wekken via de haard, waarin ruige, goed droge, heidestruikjes verbrand kunnen worden.

Geniet van al deze januarizaken en nog veel meer door de komende maand Bijvoet Tegemoet te gaan.

ruwe berk

“Bloedplaatjes van het bos”

ruwe berk (*Betula pendula*) *Silver Birch*

Ook heksen maken wel eens lange nachten. Als zij na zo'n lange nacht met de bezem naar huis vliegen, botst er altijd wel één TE jolige heks in de kroon van een berk. De bezem is dan zo innig in de boom verstrengeld dat hij meestal wordt achtergelaten. Als u deze bezems uit de berkenkroon haalt, kunt u kwade wezens uw huis uit vegen.

De takkenbos waar het hier om gaat, is niet afkomstig van maretak (*Viscum album*). De vorming van heksenbezems in de berk kan door diverse organismes getriggerd worden, insecten, schimmels of virussen. Hun parasiterende aanwezigheid zet slapende knoppen in de berk aan tot een uitgebreid uitlopen.

Het plantengeslacht berk (*Betula*) is één van de makkelijkst herkenbare geslachten van bomen. De zilverwitte schors is een lust voor het oog en onderscheidt zich duidelijk van alle andere boomsoorten. De berk wordt ook wel eens de dame van het woud genoemd. Het is een dame met een zilverwitte jurk en paarsachtig gekleurde haren, gevormd door de twijgjes in de wintermaanden.

In een runenorakel bestaat de berkana-rune welke naar deze boom verwijst. Deze rune is ook een verwijzing naar de tarotkaart, de keizerin. Een natuurliefhebbende en sterke dame. In de astrologie is dit de maagd. Ze ruikt heerlijk zoet, maar die paarse twijgjes zijn minder zoet dan het lijkt op het eerste gezicht.

Op bomen naast een berk worden wel eens striemen van zweepslagen waargenomen. De twijgjes zwiepen als u even niet kijkt gemakkelijk opzij en verraden de "meesteres" in de gracieuze berkdame. U kunt ook zelf een zweepje maken van de paarse berkentwijgjes en als u iemand hiermee slaat schijnt een magische reinigende werking van kracht te zijn.

U slaat als het ware de negativiteit eruit. Een echte aanrader om op uw partner uit te testen. Officieel moet u heel zacht ranselen.

Het woord "betula" is zelfs afgeleid van het Keltische woord 'betu', dat slaan betekent. Het slaan met dit zweepje heeft als gezond doel de bloedsomloop te stimuleren.

De witte schors schilfert op latere leeftijd langzaam af en gaat, vooral bij de ruwe berk, steeds meer bruine en zwarte ruwe plekken vertonen. Naast het opvallende uiterlijk bevat de schors ook grote kracht. Als een berk omvalt, dan blijkt de schors vaak onaangetast terwijl het hout onder de schors wel schade heeft opgelopen van de klap.

De berkenschors bevat een koolwaterstof genaamd betuline. Deze stof is een belangrijke medewerker aan de krachtige beschermingsfunctie die deze berkenbast vervult voor de boom. Betuline beschermt en zorgt er o.a. voor dat het overgrote deel aan fauna er niet aan denkt om van de bast te gaan vreten.

Toch betekent dit ecologisch gezien niet dat de boom van weinig waarde is voor fauna in het algemeen. Dood berkenhout is in een Nederlands bos wel zeer snel verteerd en vult daardoor de magen van vele beestjes.

De ruwe berk vormt samen met de zachte berk (*Betula pubescens*) de Nederlandse berkenvertegenwoordiging. Het geslacht berk komt ook uit de berkenfamilie (*Betulaceae*), maar in die familie zitten ook soorten die geen witte bast hebben en die op het eerste gezicht weinig met een berk van doen lijken te hebben.

Soorten zoals de zwarte els (*Alnus glutinosa*), hazelaar (*Corylus avellana*) en de haagbeuk (*Carpinus betulus*) behoren niet tot het berkengeslacht maar wel tot

ruwe berk (*Betula pendula*) Silver Birch

de berkenfamilie. Mensen met een pollenallergie voor één van deze boomsoorten zijn met regelmaat ook allergisch voor de andere bomen uit de berkenfamilie. Dit is het gevolg van de zogenaamde allergische kruisreacties.

Ondanks de beschermende kracht van de bast ligt er altijd een vijand op de loer. Verborgen tussen de luchtdeeltjes zweven de sporen van de aartsnemesi van de berk. De gevreesde berkendoder! Dit is een zwam met de officiële naam: berkenzwam (*Piptoporus betulinus*).

De schimmel bevindt zich slapend al in een berk. Als een berk sterk in gezondheid achteruit gaat, slaat de berkendoder toe. De zwam profiteert van de verzwakking en parasiteert de berk tot op de dood. Vervolgens gaat deze zwakteparasiet zelfs verder als opruimer van de dode boom. Het is een veel voorkomende beige-kleurige zwam op de stam, met een witte onderzijde.

Deze zwam komt bijvoorbeeld veelvuldig voor in de duinberkenbossen. De ruwe berk kan het beste tegen zeewind van alle loofbomen en ook goed tegen konijnenvraat en is daarom de soort die het eerste stadium van de bosontwikkeling in de duinen kan vormgeven. Toch vergaat dit stadium ook weer en nemen soorten zoals duinriet (*Calamagrostis epigejo*) of zomereik (*Quercus robur*) het stokje hier over.

Voordat dit pionierbos met ruwe berk vergaan is moeten vele berken afsterven. Vroeg of laat duikt hier vaak de berkendoder in op. Met zijn witte haarachtige schimmeldraden vreet de schimmel zich door de stam.

Een andere parasitaire zwam op de ruwe berk is de berkenweerschijnzwam (*Inonotus obliquus*). Deze zwam

lijkt niet op een paddenstoel zoals u die gewent bent. Hij lijkt meer op uit de schors brokkelend houtskool.

berkenweerschijnzwam

In de berkenweerschijnzwam zit betuline, en veel!

De berkenweerschijnzwam werd en wordt in Siberië door vele sjamanen geoogst. De oogst van deze zwam is met oog op die grote hoeveelheid betulinezuur.

Er kan makkelijk een thee van de zwam gezet worden. Die thee werkt uiterst medicinaal.

Betuline lijkt apoptose (celdood) in kankercellen te kunnen veroorzaken!

De sjamanen schrijven de berkenweerschijnzwam (ook wel chaga genoemd) al jaren voor bij kanker, maar inmiddels heeft ook de wetenschappelijke wereld de anti-kankerwerking geverifieerd. Betuline blijkt de sterkste plantaardige vorm van anti-oxidatie te bewerkstelligen in ons lichaam.

ruwe berk (*Betula pendula*) *Silver Birch*

Aan de zwam is deze stof makkelijker te onttrekken dan aan de schors. Het is van belang dat een juiste dosis wordt gebruikt. Gaat u dus niet zonder extra informatie hierover aan de slag a.u.b. De zwam onttrekt de betuline aan de boom.

Nadat het ijs uit de ijstijd zich ruim tienduizend jaar geleden terugtrok in Noordwest-Europa, begon de vegetatie zich weer te vormen en ook in die tijd waren het berken die de eerste bossen vormde. Maar in die tijd heeft de berk het werkelijk een heel millennium volgehouden om de dominante boom te blijven in de bossen volgens bepaalde bronnen! Toch is dit vreemd aangezien alle berken pioniers zijn.

Naar mate het bos zich verder ontwikkelt nemen normaal gesproken overgangsoorten en climaxsoorten het over en verdringen ze de berken. Dit komt voornamelijk omdat de berk veel meer zon nodig heeft dan zij.

Maar in die tijd van de berkenheersing waren die concurrenten wellicht niet in staat om te beginnen aan de competitie vanwege de voedselarmoede in de grond, het barre klimaat of ze waren helemaal niet meer in de buurt aanwezig...

Na zo'n schijnbare duizend jaar van heerschappij van de berken in Noordwest-Europa arriveerde de grove den (*Pinus sylvestris*) in de gebieden. De grove den heeft vergelijkbare pioniersbehoeftes als de ruwe berk, denkt u maar aan die eenzame grove den op de hei of in het zand.

Het verschil tussen de soorten bleek in het voordeel van de grove den te zijn. De ruwe berk wordt maximaal zo'n zestig tot tachtig jaar. De grove den kan net wat ouder worden.

Langzaamaan verdrong de grove den grotendeels de ruwe berk op de zandgronden. Grove den en ruwe berk leven niet op klei- en veengronden. De zachte berk doet dat wel en vervult dus de pioniersfunctie van de ruwe berk ongeveer eender, maar dan op klei en veen.

Na de opkomst van de grove den arriveerden ook de veel meer schaduwverdragende boomsoorten, de overgangsoorten en climaxsoorten van het bos, welke de grove den en de ruwe berk sterk terugdrongen.

Sinds de schapenhouderij en de hieruit ontstane heidevorming hadden de pionierssoorten zoals de ruwe berk en grove den weer een come-back!

En nogmaals na enorme ontbossingen in afgelopen eeuwen kregen de pionierssoorten bij teruggroeiende bossen weer de gelegenheid tot een relevante toename.

Vandaag de dag speelt de ruwe berk een rol in het bos die te vergelijken valt met bloedplaatjes in het bloed. Als een mens een wond heeft dan plakken de bloedplaatjes zichzelf tegen de beschadiging aan en hopen zich op totdat de opening weer een stuk dicht is gemaakt en de volgende stap gezet kan worden om nieuw weefsel te maken.

Als een bosareaal een wond heeft., laten we zeggen dat een storm een gat heeft geslagen in een deel van het bos. In dat geval is het (op zand en leem) de functie van de ruwe berk om het gat op te gaan vullen.

De grote hoeveelheid zon stimuleert de zeer snel groeiende ruwe berk. De ruwe berk geeft zelf weinig schaduw af en zo ontstaan er steeds ruwe berken op de open plek in het bos, totdat het geen open plek meer te noemen is.

ruwe berk (*Betula pendula*) Silver Birch

De vergelijking met een wond is niet helemaal terecht als we naar de ecologische waarde van dergelijke bosopeningen kijken. Hoe meer zon op de grond valt, des te meer flora en fauna daar kan leven. Voor een bos is het dus juist gezond als er regelmatig gaten worden geslagen in het dichte deken van schaduwgevende bomen.

Gaten in het bos bieden kansen voor vele kruidsoorten zoals heggenduizendknoop (*Fallopia dumetorum*), zachte hennepnetel (*Galeopsis pubescens*) of grijs havikskruid (*Hieracium praealtum*). Het feit dat de ruwe berk weinig schaduw geeft, zorgt ervoor dat de ondergroei blijft groeien.

Op een gegeven moment nemen in natuurlijke successie de langzamer groeiende schaduwverdragende boomsoorten de dominante rol langzaam over. Wanneer zij hoger dan de ruwe berk groeien zal de ruwe berk verdwijnen en de wond in het bos weer geheeld zijn.

De aanwezigheid van berken in een bos duidt vaak op een dynamisch bos en dus een gezond bos. De ruwe berk zelf is ook van zeer hoge ecologische waarde omdat hij zoveel relaties met andere flora en fauna heeft. Het insectenleven dat van de boom gebruik maakt is zeer rijk, waar roofinsecten en insectenetende vogels zich dan weer rijk door voelen.

Er zijn allerlei paddenstoelen aan de boom gebonden, onder andere de wereldberoemde vliegenzwam (*Amanita muscaria*).

vliegenzwam

Dé wipkip van kabouter spillebeen en het hulpje van de ruwe berk, maar tevens behulpzaam aan andere houtige planten zoals zomereik. Zij helpt de bomen door gezonde bodemmineralen aan de boom door te geven in ruil voor suiker.

Ook de berkenboleet (*Leccinum scabrum*) is belangrijk. De berkenboleet vormt net zoals de vliegenzwam mycorrhiza met de ruwe berk. Dat wil zeggen dat de schimmel de wortels helpt om goed te functioneren. De kracht van deze boleet is vooral op de heide te aanschouwen, aangezien de berkenboleet immuun is voor het gif dat de mycorrhiza van de struikhei (*Calluna vulgaris*) produceert.

Er wordt gal gecreëerd op de extreem lichte, gevleugelde zaadjes die met de wind voor verspreiding zorgen van de ruwe berk. Het gal is bijvoorbeeld gecreëerd door berkenzaadgalmuggen (*Semudobia spec.*).

De berkenschildwants (*Elasmucha grisea*) is een klein wantsje met een moeder die als een kip op haar eieren broedt en ook haar kids blijft opvoeden tot ze groot zijn. Die berkenschildwantskids eten van de bladeren van

ruwe berk (*Betula pendula*) *Silver Birch*

berken. Een belangrijke ecologische kracht van de ruwe berk is te vinden in die kale driehoekvormige blaadjes. De bladontwikkeling blijft lange tijd gaande waardoor allerlei kleine beestjes (bijvoorbeeld luizen) regelmatig ergens een vers blaadje kunnen opeten.

Die blaadjes hebben ook voor de mens een bijzondere betekenis.

Een kuur met berkenbladthee is zeer geneeskrachtig. Het kan ingezet worden om het lichaam eens goed door te spoelen en hiermee allerlei bacteriën weg te krijgen. Bijvoorbeeld bacteriën die een blaasontsteking veroorzaken worden met harde hand een paar klappen verkocht. Ook wordt het lichaam sterk gestimuleerd om allerlei nierklachten op te lossen, zoals nierstenen. Zet de thee het liefst van aan de lucht gedroogde berkenbladeren! Als u verse berkenbladeren heeft, kunt u wel iemand met reuma blij maken. Als u een linnen zak vult met de bladeren, heeft u een soort grabbelton gemaakt, dat het lichaamsdeel dat in de ton hangt van reumatische klachten kan verlichten. Het lichaamsdeel zal wel zeker een uur in de zak moeten blijven. Berkenblaadjes zijn ook gewoon in een salade goed te eten.

De zwarte sigarenmaker (*Deporaus betulae*) gaat ook dolgraag aan de haal met die blaadjes. Dit figuurtje is een klein kevertje met een nog kleiner snuitje. Het insectje leeft bijna alleen maar op berken. De vrouwtjes hebben een voorliefde voor sigaren. Deze sigaren rollen zij door kleine S-vormige uitsnedes uit het blad te snijden en deze op te rollen.

De ene, altijd kleinere helft van de gerolde "S" is altijd in één zijde van het blad uitgesneden, de andere helft uit de

andere zijde. Zo doorkruist de snede altijd de hoofdnerf en sterft het blad altijd af. Het sigaartje bestaat uit een kleinere binnenwand en een grotere buitenwand. In het opgerolde sigaartje legt zij haar eitjes. Het langzaam afstervende blaadje vormt de voeding voor de larfjes. Meerdere soorten, zoals de berkenbrandvlerkvlinder (*Pheosia noma*) en de berkenbladwesp (*Cimbex femorata*), zijn afhankelijk van de berk.

Naast een genezende of ecologische functie dienen ruwe berken ook vaak als brandsingel in het bos. De zeer goed beschermende schors van de ruwe berk voorkomt het overslaan van een brandend bos door een brede singel met berken aan te planten.

Ook in de magie wordt deze boom een beschermende werking toegeschreven. De berk correspondeert magisch gezien daarom meer met het beschermende sterrenbeeld kreeft, dan met de maagd waar de berkana-rune naar verwijst. De berk krijgt in de magie een water- en vuurelement toebedeeld, en krachten van opgewektheid en wijsheid. De ruwe berk is magisch gezien vrouwelijk, verbonden aan de zon en aan de planeet venus. Er is een enorme verbinding met folklore te vinden rondom de berk. Men legde contacten met goden via de boom.

De pionierskracht is een overduidelijke kerneigenschap van de ruwe berk, dat wordt duidelijk in alle folklore en in het natuurlijke boomkarakter. De kracht van vernieuwing. De kracht van wedergeboorte.

Bij werkelijke vernieuwing hoort zuivering en afscheid nemen van het verleden. Zo kunt u vrolijk en met verfriste moed herbeginnen.

berglook

“Magie & Esthetiek”

berglook (*Allium carinatum* & *A. victorialis*) Keeled Garlic

Let u op dat hieronder twee plantjes beschreven gaan worden die beide berglook heten, maar wel verschillende planten zijn. De foto's op de voorpagina van dit stukje zijn gemaakt van de inheemse berglook (*Allium carinatum*).

Voordat we ingaan op de Nederlandse *Allium carinatum*, zal ik u eerst voorstellen aan zijn naamgenoot.

Dat is *Allium victorialis*.

Allium victorialis is vernoemd naar de Franse berg Victorialis in de Provence, waar de plant veel voorkomt, maar andere oorsprongen zijn tevens niet ondenkbaar. In Nederland komt deze berglook niet in het wild voor. Dit plantje is, net zoals de andere berglook, een bolgewas. De bolletjes bij *Victorialis* hebben een netvormig omhulsel. Dit omhulsel heeft de poort geopend naar de magische eigenschappen van *Allium victorialis*. De bol meedragen zou de drager behoeden tegen lichamelijke schade, maar ook tegen magische aanvallen van buitenaf of ongunstige lotswendingen.

Die werd dan ook veelvuldig gedragen, vooral in tijden van oorlog en gevechten. De bol werd 'victoriwortel' genoemd, dat eigenlijk nog een verwijzing naar de Latijnse naam is. Hij schijnt vele mannen en vrouwen een extra magisch harnas te hebben gegeven. Het dragen van het 'allemansharnas', dat een andere bijnaam voor deze berglookbol was, beschermde ook tegen losgeslagen kabouters of andere aardgeesten. Deze kabouters vielen de mensen in onderaardse mijnen lastig tijdens hun slaap. Tegelijkertijd gebruikte men de bol ook ter genezing van beten van dolle honden en adders.

Voornamelijk in het Franse berglandschap leefden veel mensen die de bol gebruikte om zich te beschermen tegen

slecht weer. Duistere bergnevels waren in de Alpen nogal eens angstaanjagende weersomstandigheden. Deze boze nevels brachten enkel ongeluk en die wilde men graag verdrijven met de bollen.

Ook werd het middel vroeger gebruikt om zwarte heksen en hun bezweringen te weren. Net zoals zichzelf beschermde men ook het vee tegen deze beheksing met de magische bolletjes. Alle ziektes werden destijds toegeschreven aan boze krachten of boze heksen, dus het bolletje kwam altijd goed van pas.

Door het kruid onder de voordeur in te graven was er geen boze figuur meer die het huis wilde enteren. Ooit stond een boze geest wel op het punt een meisje mee te nemen, maar gelukkig had dat meisje een berglookknolletje bij zich en dat hield ze dan ook moedig omhoog. De oude geest reageerde door te schreeuwen: "Allemansharnas, jij boos kruid! Heeft genomen mijn jonge bruid!". En de geest verdween uit zicht.

Ooit zweefden er in de polders, maar ook door de bergen allerlei geesten en demonen op zoek naar slachtoffers. Deze poldergeesten en bergdemonen werden ook verdreven met het allemansharnas. Als iemand toch ooit door iets boosaardigs gewond was geraakt, werkte hetzelfde bolletje ook weer om de wond te dichten, vanwege de adstringerende werking. Kortom, het leven was gewoon STUKKEN veiliger met een broedbolletje van deze berglook. Vanwege deze fantastische eigenschappen werd het bolletje vaak in de vorm van een poppetje gesneden en aangekleed. Deze poppetjes waren goede handelswaar.

Berglook (*Allium victorialis*) heeft heel duidelijk een ander uiterlijk dan de berglook (*Allium carinatum*). De bloemen

berglook (*Allium carinatum* & *A. victorialis*) Keeled Garlic

van *A. victorialis* zijn namelijk wit-groenig gekleurd en de bladeren zijn breed. De bloemen van *A. carinatum* zijn zoals u gezien heeft paars en de bladeren van *A. carinatum* zijn zeer dun, bijna grasachtig. Dus het onderscheid in het uiterlijk is makkelijk gemaakt. *A. carinatum* is net zoals zijn naamgenoot een soort uit de lookfamilie (*Alliaceae*).

Allium victorialis, een magisch pareltje. *Allium carinatum*, een esthetisch pareltje.

Allium carinatum komt in Nederland in het wild voor, maar is in Nederland uiterst zeldzaam. U bent dus uiterst bevoorrecht als u berglook tegenkomt. Voor 1988 kwam deze berglook in Nederland maar in 2 vierkante kilometers voor. Sinds 1988 is dit aantal toegenomen naar een voorkomen in ongeveer 7 vierkante kilometers. Nog steeds uiterst zeldzaam dus. De berglook is niet zeldzaam geworden door Nederlandse achteruitgang. Het plantje komt oorspronkelijk gewoon niet uit Nederland. Zijn oorsprong is te vinden in Zuid- en Midden-Europa, o.a. de Balkan.

In Nederland wordt deze berglook vooral als sierui gezien en ter versiering in siertuinen neergezet. Toch bloeit het plantje vaak niet, waardoor het vinden van een bloeiend exemplaar u nog meer zult moeten waarderen in zijn esthetische waarde. In plaats van bloei worden er dan direct bleekgroene broedbolletjes gevormd. Ook andere planten, zoals akkergeelster (*Gagea villosa*), moeslook (*Allium oleraceum*), knolduizendknoop (*Polygonum viviparum*) en gewoon speenkruid (*Ranunculus ficaria*), vormen broedbolletjes waarmee ondergronds of bovengronds (bij gewoon speenkruid) bolletjes worden gevormd aan bepaalde plantdelen, waaruit na het afsterven van de plant nieuwe

planten gaan groeien. Dit is een bijzondere vorm van vegetatieve vermeerdering.

Het DNA blijft onveranderd via deze manier van voortplanting. Berglook vormt dus zijn winterknoppen onder de grond, net zoals vele andere bol- en knolplanten en overleeft hierin de winter.

Maar de berglook bloeit niet alleen om mooi te zijn, zijn doel is zaad aan te maken via kruisbestuiving. De zaden worden echter maar zelden aangemaakt. In Nederland is het daarom ongepast om de zaden van berglook uit het wild te verzamelen voor uw zachte kruidenkaas. Als u berglook in uw tuin heeft, dan kunt u de groene zaden eventueel wel door uw kruidenkaasje mengen, maar u kunt er ook voor kiezen de zeldzaamheid van de plant te verminderen door het zaad te verspreiden.

Als berglook dan eindelijk eens zijn oogverblindende bloeien toon stelt, dan gebeurt dat als een echte zomerbloei van juli tot september. De roze of paarse bloemen hangen op lange dunne stelen vanuit een centraal bolletje en creëren hiermee een visueel effect waar oplettend Nederland zijn vingers bij kan aflikken.

Ook bijen likken hun pootjes af bij de bloemetjes.

Vampiers daarentegen, zij likken hun pootjes niet af bij de berglook. Vampiers staan bekend om hun afkeer van lookplantjes. Uiteraard staat vooral de knoflook (*Allium sativum*), een geslachtsgenoot van berglook, bekend ons tegen vampiers te beschermen. De Engelse naam voor deze berglook is Keeled Garlic, dat wel duidt op de overeenkomst met knoflook.

Knoflook werd al in de Egyptische tijd, 3500 jaar geleden, gebruikt. In de Joodse Talmoed staat de uitspraak al

berglook (*Allium carinatum* & *A. victorialis*) Keeled Garlic

vermeld: "Eet regelmatig knoflook, het heldert de geest op, versterkt de mannelijkheid en verdrijft darmparasieten." In de koran wordt knoflook genoemd en in de middeleeuwen wordt de lauk vaak genoemd. De lauk is een oud woord voor de toenmalige knoflook.

Door deze tijden heen is de knoflook niet onveranderd gebleven. De knoflook die we tegenwoordig kennen, is het resultaat van allerlei kruisingen tussen wilde knoflooksoorten en daarom is onze knoflook niet hetzelfde als die oude knoflook. Sterker nog, er zijn tegenwoordig 650 varianten op de knoflook. Vooral in Zuid-Europese mondgeuren is vaak een knoflookgeur te herkennen. Deze geur is onttrokken aan geperste of gesneden knoflook, gemalen en gedroogde poederknoflook of via geperste knoflook in azijn verwerkt. Na de knoflook te hebben geperst kunt u het in afgekoelde, gekookte azijn doen. Dit geheel kunt u na twee weken zeven en u heeft uw knoflookazijn.

look- zonder- look

Maar knoflook is zeker niet de enige culinaire soort uit het geslacht allium, integendeel. Alle looksoorten zijn nauw verwant en hebben door de tijd heen vele borden bezocht en in de menselijke lichamen bloedzuiverende werkingen uitgevoerd.

daslook

Niet al deze loken zijn even lekker, maar al deze loken hebben wel de sterke uiengeur als overeenkomst.

Bieslook, kraailook, look-zonder-look en daslook zijn allen eetbaar.

kraailook

Even een klein inzichtje van nog een aantal soorten die in het Allium-geslacht tegenwoordig in Nederland onderscheiden worden. We hebben de ui (*Allium cepa*), prei (*Allium porrum*), sint-jansui (*Allium fistulosum* var. *Bulbifera*), moeslook, bieslook (*Allium*

berglook (*Allium carinatum* & *A. victorialis*) Keeled Garlic

schoenoprasum), armbloemig look (*Allium paradoxum*), bochtig look (*Allium zebdanense*), daslook (*Allium ursinum*), sjalot (*Allium ascalonicum*), slangenlook (*Allium scorodoprasum*), driekantige look (*Allium triquetrum*), kraailook (*Allium vineale*), stengelui (*Allium fistulosum*) en bosui (*Allium cepa*). De look-zonder-look (*Alliaria petiolata*) is daarentegen zoals u aan de Latijnse naam al ziet niet een look uit het geslacht *Allium*.

Een zwavelverbinding is de oorzaak van de geur die look veroorzaakt in de mond en die zelfs door de huid heen uw omgeving kan bestinken. De geur vindt zijn weg via transpiratie. Alles wordt verteerd, maar de verbinding allylmethylsulfide niet. Deze stof wordt in het bloed opgenomen en beschermt u vervolgens tegen vampiers in uw bed... nou, eigenlijk verdrijft de geur alle ondode EN levende wezens uit uw bed. Zelfs muggen, luizen en echtgenotes schijnen er een hekel aan te hebben! Als u muggen wel prettige kamergenoten vindt of andere bezigheden in bed wilt uitvoeren waar eventueel andere mensen voor nodig zijn, dan is het kauwen op peterselie (*Petroselinum crispum*) aanbevolen om van de mondgeur af te komen.

Voor vogels geldt hetzelfde. Als vogels naar knoflook ruiken dan zullen zij geen last meer hebben van vliegen, muggen of luizen, zoals bloedluis. Als u uw kippen of andere vogels met de lookgeur wilt weren tegen vervelende lastpakken, dan kunt u één van de loken in het drinkwater van de vogel verwerken. Wat u kunt doen, is bijvoorbeeld een geperst teentje knoflook een nacht laten intrekken in water en 's ochtends de knoflook uit het water zeven. En dit water aan het vogeltje geven. U kunt ook een beetje knoflookpoeder over vogelvoer strooien. Denkt u erom dat het een goede

verhouding is om een halve theelepel knoflook per 100 gram voer te doen.

Knoflook bevat ook allicine dat als antibiotica voor mensen werkt. Tevens werkt knoflook bloedzuiverend, slijmoplossend, voorkomt en bestrijdt darmparasieten, bevordert de spijsvertering en remt dus ziekmakende bacteriën. Al deze werkingen zijn al eeuwenlang bekend.

Dan gaan we eens even kijken welke medische werkingen berglook heeft. Berglook werkt tegen anorexie en werkt in op het centrale zenuwstelsel, waardoor pijnen en allerlei ongemakkelijkheden verzacht worden. Berglook werkt ook tegen de meeste maagproblemen en berglook verhoogt de productie van urine.

Als u uw vogels knoflook voert, dan werken deze allicine en alle andere medische werkingen meestal op exact dezelfde manier. Het is namelijk zo dat de meeste medische werkingen bij mensen en vogels hetzelfde werken. Wilt u uw vogels graag meer laten urineren, dan kunt u dus berglook inschakelen. Gebruik berglook dan alleen als u deze in de tuin heeft staan, want in het wild is berglook te zeldzaam voor dit soort grapjes.

Als u de berglook teelt, dan kunt u de kleine knolletjes in de zomer of in het najaar planten of zaadjes inzaaien in de zomer. Vaak kunt u de broedbolletjes kopen. Deze broedbolletjes kunt u ook opeten. Ze zijn erg klein, maar zijn wel lekker. Ze smaken uiteraard naar look en ui, maar net weer een tikkie anders. U kunt ook de bladeren van berglook rauw of gekookt eten. U kunt ze oogsten vanaf januari tot aan mei en ze hebben ook een lekkere en aparte, beetje pittige smaak. In de Latijnse naam zit het pittige karakter verscholen. 'Allium' komt van het Keltische woord 'All', dat scherp, brandend en warm betekent.

struikhei

“Bezemgevechten”

struikhei (*Calluna vulgaris*) Heather

De fantasie die over heidevelden waait, is meestal een nogal geluidloze fantasie, doordrongen van een kille en eenzame, dóch hoopvolle droefenis.

De bloemetjes op de heidevelden hebben daarentegen een zachte, paarse inspirerende kleur. De bloei ontstaat pas als de struikhei vier jaar oud is. De kroonbladen in de bloemen zwellen dan op en duwen de ook zacht paars gekleurde kelkblaadjes open, van juli tot oktober. Voor de oplettende aanschouwer is de bloei voornamelijk halverwege een takje te vinden in een naar één zijde hangende tros. Van deze bloemen kan een bloedzuiverende thee gezet worden en dit helpt ook tegen reuma, jicht, blaas- en nierstenen.

De geur van deze dwergstruik zelf kan ook medicinaal ingezet worden. Het aroma dient om mensen die zich alleen al bij het idee van eenzame heidevelden misselijk gaan voelen, te helpen. Het aroma van struikhei kan een negatieve sociale spiraal omdraaien en helpt uw hulpvaardigheid en warmte terug te vinden en tegelijkertijd de emotionele zelfstandigheid. Ook bij een tijdelijk struikhei-energie tekort kunt u een dergelijke bachbloesemtherapie inzetten.

Zigeuners maken ook wel eens riekende bosjes struikhei om te verkopen. Na afloop van de therapie kunt u weer heerlijk genieten van de eenzame mistvelden op de heide. U voelt zich niet meer eenzaam, u bent een verantwoordelijke volwassene en vol kracht!!!

Andere, tegenovergestelde soort mensen zijn juist de stille types die het liefst alle anderen ontwijken. Deze stille types zullen vaker op de heide ronddolend te vinden zijn.

Er is een natuurwezen dat deze dwalende solisten graag gezelschap biedt en haar hulp aanbiedt. Het is de paarsgroene heidefee.

De heidefee geeft energie van de heide aan andere feeën. Zo helpt zij hen aan extra levensenergie. Deze fee zal ook de loner helpen met haar energie. In het plantje struikhei zelf zou magische bescherming te vinden zijn. Als u de fee vraagt om wat struikheide te mogen plukken, zal zij door middel van een omen u laten weten of zij instemt. Struikhei gezegend en gekregen van de heidefee zal u helpen uzelf beter te uiten. Volgens oude verhalen kunt u het dwergstruikje uit uw gulp laten steken en met een blauw lintje erom gewonden zult u extravert worden....

Ondanks de verleidelijkheid van deze outfit, zal u toch zeker niet lastig gevallen worden op die stille heide. Die beschermingskracht biedt een bijgedragen struikhei. Met name tegen verkrachting.

Struikhei heeft normaal gesproken paarse bloemetjes, maar een enkele keer komen ze ook in het wit voor. Deze zeldzame witte wilde versies schijnen de grootste magische krachten in zich te herbergen.

Heide brandt zeer goed. Onthoud dat als u toch door een vieze vent achtervolgd wordt op de heide, dan kunt u hem een loer draaien door een beetje heide te verbranden in combinatie met een varen. Dit zal regen oproepen en met de daarmee gepaarde verschrompeling van zijn wormvormig aanhangsel kunt u de vieze vent misschien ook van zijn snode plannen ontdoen.

Een andere optie is een geest met het dwergstruikje op te roepen en deze tegen de achtervolger op te hitsen.

struikhei (*Calluna vulgaris*) Heather

Indien uw achtervolger werkelijk een psychopaat is en zich niks aantrekt van storende geesten en verschrompelde aanhangsels dan kunt u altijd nog, zoals men dat vroeger al deed, een bezem maken van een oud grotendeels verhout struikheideplantje en hierop wegvliegen. Hier stamt de volksnaam bezemheide vanaf.

Vroeger werden dit soort struikheidebezems wel eens voor een kerkdeur gezet. Zo zouden de heksen niet de kerk ingaan, maar liever op die bezem wegvliegen. Wat de brave christene een pak van zijn hart was. Uiteraard is dit een fabelachtige verdraaiing van de werkelijkheid.

In Nederland heerst er vandaag de dag een nog grotere fabel waarin het merendeel heilig geloofd. Als een Nederlander over de heidevelden dwaalt, dan denkt hij aan de oertijden en ziet hij oermensen in huiden struinend op zoek naar reeën. Logisch, want het landschap speelt magisch in op de verbeelding. Maar men beschouwdt de heidevelden echt als oernatuur, en dat is het niet!

De heidevelden zijn ongeveer vierduizend jaar geleden begonnen te ontstaan. Vóór menselijk ingrijpen in het oerlandschap bestonden deze velden niet in Nederland.

De alomtegenwoordige bossen beschaduwden de bodem op dit soort zandgronden en voorkwamen heideveldvorming. Enkele heideplantjes waren wel te vinden in dit oude landschap. Maar in die oude tijden was het vooral een ander soort heide die te vinden was. Niet struikheide. Ook niet gewone dophei (*Erica tetralix*), welke tegenwoordig vaak her en der aan de zijde van struikhei in de velden te vinden is. Het was de kraaiheide (*Empetrum nigrum*). Kraaihei is een heidesoort met bijna onzichtbare bloemen van één millimeter. Kraaihei is nog steeds wel in Nederland

te vinden, maar vooral buiten de uitgestrekte struikheidevelden.

Naast struikhei groeien er op de heidevelden vaak kruipbrem (*Genista pilosa*) of andere bremsoorten. De jeneverbres (*Juniper communis*) is een beschermde struik die er ook te vinden is. Rondom deze jeneverbresstruikbosjes is meestal een bufferzone te vinden waar géén struikheide groeit. In deze zone is enkel mos te vinden, bijvoorbeeld heide-klauwtjesmos (*Hypnum jutlandicum*) of grijs kronkelsteeltje (*Campylopus introflexus*).

jeneverbes

Een andere mossoort, het peermos (*Pohlia nutans*), is een soort die helpt bij de afbraak van struikheide. Als de struikjes op meestal een leeftijd van vijftien af beginnen te sterven, dan overgroeit het peermos de dode struikresten die op den duur op den grond vallen. Dit peermos creëert hiermee weer een geschikt kiemmilieu voor een nieuw struikheideplantje.

Dit peermos is duidelijk nodig voor de struikhei, want de struikhei zelf verslechtert het kiemmilieu voor zijn nakomeling juist.

struikhei (*Calluna vulgaris*) Heather

Dit komt door de ruwheid van de dode struikheiresten. Op heidevelden ontbreekt ook het bodemonderhoud van wormen. Die ontbreken hier totaal.

Kenmerkend voor een heidegebied is ook wel de grove den (*Pinus sylvestris*) en ruwe berk (*Betula pendula*). De reden dat meestal alleen deze bomen zich op de heide vestigen, heeft te maken met een gif dat de struikheideworteltjes aan de bodem afgeven. De worteltjes stoten gifstoffen af wat vele schimmelsoorten ervan weerhoudt, deze bodem in te duiken. Aangezien bomen overleven doordat zij een samenwerkingsverband aangaan met schimmels (mycorrhiza), kunnen zij zich maar moeilijk vestigen tussen de heideplantjes op de heidevelden. De gespecialiseerde mycorrhiza op de ruwe berk en de grove den daarentegen weerstaan de toxine, vandaar dat deze bomen vaker op heidevelden voorkomen dan andere soorten.

Die plaatsen, waar de heidestruikjes verzwakken en hun krachtige greep op de bodem verslappen, kunnen ingenomen worden door loofbomen.

Wat betreft de fauna zijn de heidevelden overigens TOTAAL niet verlaten. Het is werkelijk ongelooflijk wat een drukte er eigenlijk op de heide heerst! De verhalen omtrent eenzaamheid lossen in het niets op als je een vergrootglas op het landschap legt. Er komen dieren voor zoals springstaarten, bizarre hoeveelheden aan bijen vanwege de enorme nectarproductie, zweefvliegen, wespen, hommels, heivlinder (*Hipparchia semele*), heidehaantje (*Lochmaea suturalis*), heideblauwtje (*Plebejus argus*), gewone heidespanner (*Ematurga atomaria*), roodbont heideuiltje (*Anarta myrtilli*), heidebladvlo (*Strophingia ericae*), heidesabelsprinkhaan (*Metrioptera brachyptera*) maar

ook een vracht aan dwergcicaden, wantsen, loopkevers, thripsen, andere vlinders, snuittorren, sapzuigers, reptielen, vogels, zoals natuurlijk de jonge struikhei-etende korhoen (*Lyrurus tetricus*), en ga zo maar door! De helft van alle inheemse mierensoorten leven op de heidevelden! Van alle onderdelen van struikheide wordt geprofiteerd door het faunaleven.

Het is wel even grappig om de driehoornmestkever (*Typhaeus typhoeus*) onder uw neus te duwen. Deze heidebewoner graaft superdiepe gangen door meerdere bodemlagen heen. Één lange tunnel. Aan het einde van de tunnel maakt zij een bedje op. Dit doet zij met konijnen-, herten- of schapenstront. Op dit heerlijke bedje wordt een eitje gelegd. Op de terugweg door de tunnel vult zij het tunneltje weer met zand. Deze gangetjes zijn voor de meeste organismen onvindbaar, maar de struikhei vind ze wel vaak met haar worteluiteinden en wurmt zich er langzaam in.

De exclusiviteit op de heidevelden, die al deze fauna zo aantrekt, is het opmerkelijke microklimaat. Dit microklimaat kenmerkt zich door de sterke temperatuurswisselingen. Een bewolkte dag of het ondergaan van de zon heeft zeer groot effect op het heideveld. Andere ecotopen hebben meestal een dichtere begroeiing (zoals gras) of een hogere vegetatie. Die natuurlijke warmtebuffer mist op de heide.

Betreft de fauna hebben we tot nu toe het allerbelangrijkste beest nog niet genoemd! De oorspronkelijk uitheemse schaap! Hij is het onmisbare element uit de heidegeschiedenis. Heidevelden: mede mogelijk gemaakt door....deze wollige vrienden.

struikhei (*Calluna vulgaris*) Heather

In de landbouw werd tijdens de ijzertijd plaggenbemesting toegepast. In die tijd bestond er uiteraard nog geen kunstmest, maar men had wel al de voordelen van mestverspreiding over akkers ontdekt. Om altijd over genoeg mest te beschikken hielden de boeren op zandgronden schapen.

De schapen begraasden grote vlaktes en werden 's avonds opgevangen in een stal waar zij zich leegscheten. Deze mest werd vermengd met bosstrooisel en over de akkerlandertijen verspreid.

De schapen vreten meer voedingsstoffen van die vlaktes weg, dan dat er aan voedingsstoffen bijkwamen. Hierdoor werd de grond steeds voedselarmer. Op deze zeer voedselarme bodem groeien struikheideplantjes goed. De struikheideplantjes hebben niet de voorkeur bij schaaapjes, dus alles wat tussen de plantjes doorgroeide wordt weggegeten.

De struikheide hield daardoor goed stand op deze vlaktes en nam al snel een belangrijke plaats in, in het Nederlandse zandlandschap. Het plantje werd zo veel dominanter dan kraaiheide in het landschap en de heidevelden werden in de loop van de eeuwen op elke schrale zandgrond van Nederland algemeen.

De struikheide boodt als er niks meer te eten was aan de schaaapjes altijd een alternatieve mogelijkheid tot voeding en voor de mens waren de ruige struikjes zeer waardevol brandhout.

struikheide

Vanaf het moment dat de kunstmest uitgevonden werd, veranderde alles!

Zo ongeveer rond het jaar negentienhonderd was het gehele systeem van plaggenbemesting overbodig geworden vanwege de opkomst van kunstmest. Hierdoor namen de heidevelden in een rap tempo in oppervlakte af. Inmiddels zijn de nog aanwezige heidevelden nog geen vijf procent van wat er voor negentienhonderd aanwezig was. Elk heideveld is nu beschermd, maar wordt tevens bedreigd.

Struikheide wordt massaal verdrongen door grassoorten, zoals bochtige smele (*Deschampsia flexuosa*) en pijpenstrootje (*Molinia caerulea*).

Op elke heide zult u de strijd tussen heide en deze grassen live kunnen waarnemen. De oorzaak van de grootschalige overwinningen van deze grassen op de struikheide zal u nu duidelijk gemaakt worden.

Net zoals bomen leven ook struikheideplantjes en dopheideplantjes in symbiose met (mycorrhizavormende) schimmels. Deze mycorrhiza zorgen ervoor dat heideplantjes voedingsstoffen kunnen onttrekken aan de bodem. Zonder die mycorrhiza is het onttrekken van bepaalde voedingsstoffen onmogelijk op die heidegrond vanwege de ruwe humus.

Het zijn die ondergrondse vrienden van de heide die door de mensheid aangevallen worden.

struikhei (*Calluna vulgaris*) Heather

Dit doen wij door de lucht te vergiften!

De luchtvervuiling verspreidt een grote hoeveelheid ammonium over heidevelden. Ammonium is voor de mycorrhizaschimmels van struikhei een vergif.

Grassen nemen het stokje der dominantie steeds meer over in deze tijden van stikstofdepositie.

Vanwege deze transitie in het landschap verandert het typische microklimaat ook. Dit heeft weer een grote invloed op vele kleine insecten. De heide-insecten sterven in dit gevecht tegen deze veranderende elementen.

Gespecialiseerde korstmossen van de struikheidebodems worden weggejaagd door de dichte dominante en dreigende graspollen. Bochtige smele en pijpenstrootje nemen nu ook makkelijker allerlei open plekken in. Juist deze open plekken zijn voor velen korstmossen een fijne plek om te groeien, maar tevens voor loopkevers een fijne plek om eens een ommetje te maken. En zonder die wandeling kunnen zij niet meer doen waar de loopkevers juist zo goed in zijn, wandelen. Zij raken depressief... en sterven ook. Zeker de zandloopkevers (*Cicindelinae*) prefereren een wandeling op een open stukje zand.

Door de verrijking van de bodem met ammonium ontstaat er ook in de dikke schubachtige blaadjes van de struikheide een rijker voedingsstoffengehalte. Dit is ten voordeel van bladetende keversoortenlarven, zoals larven van het heidehaantje. Het voordeel is echter zo groot dat er regelmatig plagen uitbreken en hierdoor grote oppervlaktes struikhei in één keer bladloos worden gevreten! Dit verzwakt de heidekracht nog sterker, wat weer ten gunste is van de grassen.

Natuurlijk zijn natuurbeheerders altijd intensief bezig met het vinden van de juiste oplossing voor dit probleem van onze geliefde en cultuurhistorische heide.

Een bekende oplossing voor dit probleem is het afplaggen van enorme stukken heide. Dit betekent dat de bovenste bodemlaag in zijn geheel afgevoerd wordt en en veel voedselarmere onderlaag aan de oppervlakte komt te liggen. Hiermee wordt weer een gunstigere situatie voor struikheide gecreëerd. Het trieste aan dit verhaal is dat tijdens een dergelijke afplagactie ook die gehele faunamenigte mee afgevoerd wordt, en bijvoorbeeld broedvogels en adders ook sterk verstoord kunnen worden. Vroeger leverde de grond van dat afplagsel nog wel geld op. Tegenwoordig is dat afplagsel zo vergiftigt met zware metalen (ook via luchtvervuiling erin gekomen) dat er geen dwaas meer te vinden is die die stinkzooi nog wil kopen! Dit is overigens niet gebaseerd op een recent onderzoek.

Afbranden van de vergraste heide is ook in het voordeel van struikheide. Als de stambasis nog intact is, kan struikheide zeer goed herstellen na een brand, beter dan gras. Het kiemingsmilieu is na een brand ook uiterst ideaal voor de struikheide.

De plant verspreidt bizar veel zaadjes. Per vierkante meter zijn op een heidegebied tienduizenden struikheidezaadjes te vinden. Na een brand kan dat vruchtbare zudentapijt losbarsten. Maar bij deze brandmaatregel wordt de gehele microfaunagemeenschap verbrand....., dus brand is ook geen goede manier om de heidegemeenschap goed in stand te houden. Uiteindelijk komen we dus weer uit bij waar het verhaal van de heide ooit begonnen is. Ondanks het feit dat het niet voldoende meer is; schaapjes blijven de beste heidebeheerders.

Februari

Een bijnaam voor februari is “korte maand”. Net zoals de maand wat korter is, is de vegetatie in de natuur ook korter dan normaal. Een andere bijnaam voor februari is de sprokkelmaand. De naam komt van het werkwoord sporkelen, wat springen betekent. De lengte van de maand verspringt bij een schrikkeljaar.

Februari is vaak een grauwe sombere maand, tenzij de sneeuw ons bevrijdt van alle grauwigheid. De maan in deze maand wordt de ijsmaan genoemd. En februari zelf wordt de regenmaand genoemd, en terecht. Met de gemiddelde temperatuur van drie graden celsius willen we graag schuilen voor regen. De enige planten die niet erg kort zijn, de bomen, die zijn nog niet bebladerd en bieden daarom helaas nog weinig schuilplek tegen regen. Zo bent u gewoon veroordeeld tot slecht weer deze maand.

De naam februari is afgeleid van de god Februus. Deze god is ook niet een van de zonnigste goden. Februus is de god van de onderwereld en de purificatie uit de Etruskische mythologie.

Ook wij mensen duiken in februari massaal onze eigen onderwereld in. We trekken ons terug in ons huiskamertje en hebben schoon genoeg van de winter. Als u de tuin inkijkt, dan is er naast wat voedselzoekende vogeltjes niet heel veel leven te beleven.

Net als in de mensenwereld speelt ook in de wilde natuur alcohol een nuttige rol. Bepaalde mannelijke insecten lokaliseren vrouwtjes door de alcoholgeur die haar bezigheden opwekken.

Februari is ook de maand van hoop op een nieuwe lente. De allereerste natuurtekenen in de vorm van bloeiende kruiden redder in februari eenzame insectjes die net uit hun holletje zijn gekropen. Met goed weer zijn er soms ook bloeiende exemplaren te vinden van gemiddeld veel later bloeiende planten.

hazelaar

"De geheimzinnige stampers in een notendop"

hazelaar (*Corylus avellana*) Hazel

Hazelnooten kunnen in de Nederlandse natuur verzameld worden. Zij groeien aan een hollandsse struik, de hazelaar.

Deze voedzame noten vormden in vroegere tijden een essentieel onderdeel van de Nederlandse voeding.

Hazelnooten kunnen in vergelijking met andere vruchten uit de Nederlandse natuur, zoals bosbessen, heel lang bewaard worden. De jager-verzamelaars uit de oude tijden van ons land legden dan ook een wintervoorraad aan waarin hazelnooten nooit ontbraken. Hazelnooten en de hazelaar bezitten een indrukwekkende hoeveelheid aan associaties en ongelooflijk veel magische krachten. Hierover straks meer...

Toen de hazelaar ongeveer 9000 jaar geleden in onze streken verscheen waren er nog geen andere houtige gewassen die hoge eisen aan de bodem stelden. Enkel soorten zoals berken (*Betula spec.*) en grove dennen (*Pinus sylvestris*) beheersten onze bossen. Als hazelaars onder het kronendak van deze soorten kiemen, kunnen die berken en dennen zich daar niet meer verjongen. Vooral de ruwe berk (*Betula pendula*) is compleet kansloos in de concurrentie met de hazelaar.

De hazelaar behoort tot de climaxsoorten in de bossuccessie. In het climaxstadium van een geschikt bostype (met name eikenbossen) vormt de hazelaar de ondergroei. Later geïmigreerde schaduwbomen zijn dat echter ook en die bezaten de kracht om de hazelaar weer terug te dringen. Dit waren soorten zoals linde (*Tilia spec.*) en haagbeuk (*Carpinus betulus*).

Oorspronkelijk kwam de hazelaar in het oosten van het land voor. Toen men grootschalig heggen ging gebruiken om percelen af te scheiden, trok dit vele hazelaars uit het bos aan. Later zijn die heggen weer grootschalig verwijderd, wat een aanslag op het voorkomen van de struik werd. In

het westelijk Nederlandse polderland vormen de stroomruggen waarlangs rivieren lopen vanouds de enige spontane biotoop van de hazelaar. Mogelijk heeft hij langs deze weg ooit de duinrand bereikt.

De belangrijkste begeleider van de hazelaar in het schimmelijk is de vuurmelkzwam (*Lactarius pyrogalus*). Deze ectomycorrhiza-vormende zwam helpt de struik om een krachtig leven neer te zetten, de wortels te beschermen en de juiste voedingsstoffen te verzamelen. Het melksap van deze plaatjeszwam smaakt heet.

Door de eeuwenlange verbinding met ons landschap is de hazelaar nog steeds een zeer waardevolle soort met oog op ecologie. De hazelaar levert noten aan vele dieren zoals gaaien, boomklevers, eekhoorns en hazelmuizen. Een lege hazelnoot met een gaatje wijst op het werk van een muis.

Gaaien (*Garrulus glandarius*) en de boomklevers (*Sitta europaea*) spelen een belangrijke rol in de verspreiding van de struik. Vergeten noten uit de wintervoorraad ontkiemen. Boomklevers en grote bonte spechten (*Dendrocopos major*) klemmen de noten vaak in schorsgroeven van eiken voordat het spastische openhakken kan beginnen.

Verder biedt de hazelaar erg handige dekking voor reeën, vogels en druïden. Ja, ook de druïden gebruikten de takken om zichzelf onzichtbaar te maken. Zelfs de samenwerking met de bodem en het strooisel daarop verloopt op een zorgzame en efficiënte manier, waar de gezondheid van het ecosysteem enorm bij gebaat is. De pootloze hagedis, de hazelworm (*Anguis fragilis*) is vernoemd naar deze struik, maar heeft in werkelijkheid geen verbinding ermee. Het beestje lijkt op een dikke glimmend bruine grote regenworm en op een klein slangetje. Men vond het beestje

hazelaar (*Corylus avellana*) Hazel

vaak tussen de wortels van de hazelaar en zo is de naamvernoeming tot stand gekomen.

De hazelaar groeit graag op een voedselrijke, vochtige bodem en kan vrij goed tegen een hoge grondwaterstand. Zo kan hij in arme bostypen een indicator zijn van plaatselijke verrijking van de grond. Veen is echter een té natte situatie en een onmogelijke standplaats. Ondanks zijn voorkeur voor bos en schaduwverdraagzaamheid zal hij stevig winderige plaatsen zeer goed kunnen verdragen. Hazelaar heeft een oppervlakkig wortelstelsel, maar zijn brede groeivorm wordt door de talrijke stammetjes toch stevig in de bodem verankerd tegen de werking van de wind.

Zoals vaak het geval is bij climaxsoorten, groeit de hazelaar in zijn jeugd vrij langzaam. Hij is dan langzaam, maar duidelijk sterk. Uit zijn stronken kan ook telkens weer nieuwe opslag tevoorschijn komen, waar vroeger voor brandhout en vlechtwerk veel gebruik van gemaakt is.

De hazelaar is vaak goed te herkennen aan de vele stronkjes die hem haast de aanblik geven van een enorme houtige graspol. Maar ook de kleine details van zijn uiterlijk zijn leuk om eens te bekijken. De jonge takjes zijn bijvoorbeeld sterk behaard met klierharen. Klierharen vormen altijd een functie. Ze kunnen als afweer dienen of er worden stoffen gevormd waardoor communicatie met andere organismen mogelijk is.

Aan de twijgjes zitten eivormige afwisselend ingeplante knopjes. De grote bladeren zijn ook duidelijk behaard en voelen daardoor eigenaardig aan. Ze beginnen in april uit te lopen.

Een interessant ondersteunend principe is waar te nemen als u eens oplet bij het uitlopen van de blaadjes. U ziet dat er duidelijk kleine steunblaadjes tot steun zijn. Pas als het vormende blad zijn maximale grootte bereikt heeft dan verliezen die steunblaadjes hun functie en vallen ze af. De struik kan dan beginnen met de fotosynthese.

In de zomer is de hazelaar klaar om de mannelijke bloeiwijze in de vorm van katjes te vormen. Als de katjes gevormd zijn, gaan ze niet bloeien. De katjes wachten pas tot het winter wordt! Dit is uiteraard een uitzonderlijk eigenwijze strategie in de Nederlandse natuur! En het blijkt te werken. In de winter valt de struik daardoor sterk op vanwege de gele gloed die de rijpe katjes aan de struik geven. Deze opmerkelijke eigenschap heeft verder geen ecologische functie aangezien het stuifmeel met de wind verspreid wordt.

knop en klierharen

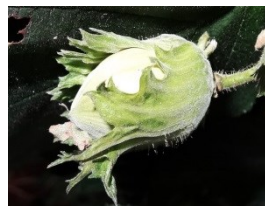

(*Corylus avellana*) Hazel

Dus ongeveer negen maanden later, in september, zijn de hazelnoten gevormd en rijp. De Kelten zagen de hazelnoten als een symbool van levenskracht en enorme wijsheid, dezelfde kenmerken die de hazelaarmens heeft. Door de hazelnoten op te eten zal die wijsheid al gebracht worden. Mede vanwege deze reden is het eten van een hazelnoot voorafgaand aan het waarzeggen een uitstekende voorbereiding.

gele gloed door katjes

Als de mannelijke katjes als eerste bloeien in de winter begint op een gegeven moment ook de vrouwelijke bloeiwijze tevoorschijn te komen. Dat is werkelijk een wonderlijk natuurgeheim dat vele natuurbezoekers over het hoofd zien. De vrouwelijke bloemen lijken namelijk sprekend op bladknopjes, maar onthullen tijdelijk hun ware aard doordat zij kleine rozerode stempels tevoorschijn toveren. Deze roze-rode sliertjes van de hazelaar vormen het begin van de gedenkwaardige hazelnoot.

vrouwelijke bloeiwijze & hazelnoot

In de Keltische astrologie regeert de hazelaar geboortedata tussen 22 maart en 31 maart en van 24 september tot 3 oktober. Dit is de periode waarin de blaadjes voor het eerst kunnen uitlopen en de periode waarin de noten rijp kunnen zijn. Een dergelijk hazelaarmens zoekt naar een vergelijkbaar mooie schat als de rozerode stampertjes, maar dan in andere mensen.

De hazelnoten zullen uw lichaam ook werkelijk goed voeden. Vitamine K, A, E, C en B zitten erin en verder bevatten ze geen cholesterol, maar wel koper, magnesium, fosfor, ijzer, kalium, zink, calcium, selenium, luteïne, zeaxanthine (E161h) en fytosterolen. De gehele struik is eetbaar en bruikbaar, werkelijk niets is giftig of toxisch. Het schijnt dat een maaltijd waarbij hazelnoten met zalm worden gecombineerd de concentratie en het geheugen versterkt en daardoor zeer goed "pre-examenvoer" is.

De hazelnoot is vers gekraakt het lekkerst. Het vruchtvlies is dan nog wit en goed te eten. Als de examenkandidaat misselijk is van spanning en niks kan eten, dan kan hij ook een ketting van noten rijgen, aangezien dit geluk zal brengen. Ook dat kan een handje helpen. Overigens blijkt het aantal aandoeningen van hart en bloedvaten lager in landen te zijn waar veel van deze noten gegeten wordt. Hippocrates verkondigde al dat de noten de hoest verzachten.

Ook in Schotland was de hazelaar al lang algemeen voorkomend. Daar gaven ze de nootjes wel eens de namen van geliefden. Op gloeiende kolen werden dan de noten gelegd en symboliseerden dit de geliefden in vuur en vlam. Wanneer de noten rustig bleven branden zou de liefde in

hazelaar (*Corylus avellana*) Hazel

vlam blijven bestaan. Maar als de noten zouden openbreken en uit elkaar rolden, zal de liefde uiteen barsten en ligt er een liefdesbreuk in de toekomst.

Ook vanuit hedendaags wetenschappelijk oogpunt zijn er belangrijke ontdekkingen gedaan. Stoffen uit de doppen van de hazelnoten werden in januari 2008 door Italiaanse onderzoeken bewezen bescherming te bieden tegen kanker. De doppen werden in de voedselindustrie standaard weggegooid, waarmee bewezen verspilling aan het licht is gebracht. Het consumeren van de noten en bladeren heeft een beschermende werking tegen kanker.

Voor de bladeren zouden hier sterk in zijn. Bizar te bedenken dat de struik behoorlijk algemeen is in Nederland en dat er bijna niemand is die de moeite neemt om de bladeren te plukken en eten. Het vertrouwen in wild voedsel is nogal laag en de tijd om het te verzamelen is schaars. Het jonge blad schijnt het lekkerst en het meest gezond voor u te zijn.

Konijnen daarentegen hebben tijd zat en eten het loof van de hazelaar wel regelmatig. De ruwe celstof neemt echter in de loop van de zomer toe, waardoor de voedingswaarde afneemt. Aan het eind van de zomer is het voor levende wezens waaronder de mens dus minder nuttig om de bladeren te nuttigen. Voor de Kelten was het geen bijzonderheid om deze te nuttigen. Tevens gebruikten zij de schors en het sap ter genezing. De plant zou ook kunnen werken tegen aambeien en spataderen.

De hazelaar bevat vele magische krachten. Een van de bekendste toepassing is het splijten van een geschikt takje voor een wichelroede. Voordat u het takje wilt gebruiken, is het wel zo netjes om de hazelaar ervoor te bedanken en uit

te leggen waarom u een takje van hem afneemt. Tijdens uw opsporing met de wichelroede zal het uiteinde gaan trillen of verbuigen als het gezochte nabij is, of u voelt diep in uzelf een tinteling.

Het hout van de hazelaar laat zich overigens voor vele verschillende handzame doeleinden goed slijpen en de twijgen kunnen gevlochten worden met vele uiteenlopende doeleinden. Zo werden vroeger vissersboten gevlochten ervan, met eromheen huden gespannen. Voor een wichelroede is het wel vereist om eventueel slijpen met een steen te doen en niet met een mes! Deze hazelaarwichelroedes werden vroeger ook gebruikt om dieven en moordenaars op te sporen.

**hazelaar in stedelijk
Nederland**

Vanwege de krachtige magische krachten die verscholen liggen in deze struik uit de berkenfamilie (*Betulaceae*) kan een staf ervan u ook goed dienen. Zo'n staf zal u automatisch een teken van gezag geven. Let hier wel goed mee op, want er zijn bepaalde kringen waarin dit gezag wellicht wel uit zal blijven. Denk aan de bankensector. Bescherm uzelf tegen slechte bankieren door in de modder een cirkel om u heen te tekenen met een hazelaartakje.

hazelaar (*Corylus avellana*) Hazel

Al eeuwenlang was dit een struik waarvoor men veel respect had. In het Zuid-Italiaanse stadje Avellino heeft zeer lang een belangrijke omvang van hazelaarteelt plaats gevonden, vanwaar de wetenschappelijke naamgeving *corylus* gekozen is.

De vruchtbaarheid in de hazelaar brengt ons het leven, de lente en onsterfelijkheid. Dat lentekarakter kunt u soms nog terugzien in een paastak van een kronkelhazelaar (*Corylus avellana 'contorta'*). Het element lucht behoort in de magie tot deze struik, de planeet zon en het mannelijk geslacht. De lente vinden we terug in de kracht van creativiteit en inspiratie, die aan de hazelaar toegeschreven wordt.

kronkelhazelaar

Het is haast geen doen om alle magische toeschrijvingen van deze plant aan u kenbaar te maken, dus wat dat betreft wil ik u adviseren zelf op zoek te gaan ernaar. Een leuke opsomming krijgt u nu wel alvast.

Doe een hazelaarkrans om uw hoofd en doe een wens.

Bescherm uw huis door hazelaartwijgjes in het raamkozijn te zetten. Timmer drie hazelaarstokjes op uw muur om uw huis tegen vuur te beschermen. Op zee werken de takken tegen stormen. Houd nachtmerries buiten uw bed door een

cirkel eromheen te trekken met een hazelaartak. De takken van hazelaars kunnen een boel inspiratie opwekken, met name voor magische of poëtische inspiratie.

Vooraf in de middeleeuwen werd dergelijke tovenarij veel uitgeoefend, met als gevolg veel kopzorgen voor de kerk. De Germaanse wet besloot de 'hazeltover' wettelijk te verbieden. Maar de angst bleef voor boze geesten der mate groot dat de wet grootschalig in de wind werd geslagen en de heilige struik bleef vooral veel voor zijn beschermende krachten aangesproken worden. Dat de noten als magisch middel tegen ziekten zouden werken, wordt nu ook met een wetenschappelijk bewijs bevestigd.

In de Keltische tijd werden staven van specifiek deze struik veelvuldig gebruikt om naar andere dimensies te reizen. De kracht van de hazelaar biedt hiervoor de mogelijkheid. Het reizen naar de dimensies van de natuurwezens, elfen en etherische wezens was toen al van groot belang.

De oernederlandse hazelaar is een symbool voor eeuwigheid en biedt ons al eeuwenlang die inspiratie. De magie van de struik zal zich in volle wasdom aan u openbaren als u in slaap valt onder de struik. U zult dan wakker worden in het rijk der feeën. Een jong fee-meisje met vleugels, gehuld in een bruingroen jurkje en met een hoofddeksel van een hazelnootdopje huppelt en fladdert door de struik. Ze is erg levendig. In flitsen zal haar inspiratie u diepe inzichten kunnen geven. De connectie met uw intuïtie blijkt ineens kraakhelder en duidelijk. De hazelaarfee zal uw intentie kunnen lezen en indien deze zuiver is, zult u diepere betekenissen in uw wereld leren kennen met haar wijze hulp.

winterakoniet

"De redding van de eenzame winterkoningin"

winterakoniet (*Eranthis hyemalis*) Winter Aconite

Als de eerste helft van de winter erop zit, dan wordt in de tweede helft eindelijk weer eens een nieuwe speler ingebracht. De allereerste natuurtekenen van het jaar bieden de hoop dat de lente ook dat jaar weer zal arriveren. Heel de natuurwereld begint zo ongeveer tegelijkertijd in die tweede helft van de winter de eerste tekenen van leven te geven. Er zijn ook soorten die het gehele jaar door bloeien, zoals het madeliefje (*Bellis perennis*) en klein kruiskruid (*Senecio vulgaris*), deze fungeren daarom minder als echte lenteteken.

Eerst even een overzichtje van de allereerste echte lenteteken van ons land. Op beschaduwde gazonnetjes of in lanen worden de allereerste lenteteken gevormd door de winterakoniet, gewoon sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*) en lenteklokje (*Leucojum vernum*). Op minder beschaduwde tot zonnige grasvelden vormen de boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*) en de bonte krokus (*Crocus vernus*) de hoop der lente.

bonte krokus

Op open plekken op steenachtige gronden is het heebeen (*Holosteum umbellatum*) dat eenzelfde teken afgeeft. Op vochtige open kleigrond is het klein hoefblad (*Tussilago farfara*) de voorbode. Er is één inheemse soort die nog net iets eerder dan al deze soorten in bloei komt. Dat is de vroegeling (*Erophila verna*). Deze begint al in januari te bloeien op open zonnige gronden.

Er zijn ook struiken die de eerste lenteteken in februari aangeven door ons hun bloesem te tonen. Een struik zoals de gele kornoelje (*Cornus mas*) gooit zijn eerste gele bloemgroepjes in februari in de strijd.

Maar ook in de struikenwereld is er een allereerste teken al in januari te vinden. De hazelaar (*Corylus avellana*) staat in bloei en geeft tevens gele tekens.

In de bomenwereld wordt het bloeistartschot afgeschoten door de witte els (*Alnus incana*), zwarte els (*Alnus glutinosa*) en de ruwe iep (*Ulmus glabra*). De bloei van de ruwe iep is van deze drie duidelijk het mooist. Zijn bloemen zijn erg gekleurd, er zijn rode groene en witte kleuren in te ontdekken, ze vormen toefjes. Echter bloeit er in de stad nog een uitheemse els voorafgaand deze inheemse soorten. Dit is de hybride els (*Salix x spaethii* "spaeth").

De wetenschappelijke naamgeving van de winterakoniet verklapt ook haar functie in het ecosysteem. *Eranthis* betekent voorjaar en *anthos* betekent bloem, met andere woorden, dit is een voorjaarsbloem. De tweede naam *hyemalis* betekent in de winter bloeiend. U begrijpt, de winterakoniet is een in de winter bloeiende voorjaarsbloem! De bloei van de winterakoniet draagt de gele kleur en straalt de versheid van een nieuw jaar uit! Het ecosysteem is in zijn geheel zeer gebaat bij zo'n vroege bloeier. Vogels

winterakoniet (*Eranthis hyemalis*) Winter Aconite

pikken graag van de bloemblaadjes. De mens gaat van de winterakoniet braken, het hart slaat op hol en er kunnen kolieken ontstaan. Dit is dus niet handig om te eten.

Voor insecten vormt de winterakoniet wel smakelijke eetbakjes. De kroonbladen van de bloemetjes zijn kleine honingbakjes. Als u de plant goed bekijkt, dan kunt u heel misschien zien dat die gele blaadjes eigenlijk de kelkblaadjes zijn en dat daarbinnen zich pas de echte bloemetjes bevinden. Die echte bloemetjes zijn dus de boordjes voor insecten. Dit totale bloemenkunstwerk wordt ondersteund door een krans van groene bladeren. Het plantje wordt niet hoger dan vijftien centimeter.

Het zijn vooral de honingbijen die in dit vroege deel van het jaar ontzettend dankbaar zijn voor deze aangeboden bordjes met voedsel. Dit komt ook doordat in deze tijd al de eerste bijenlarven uit hun eitjes gekropen zijn. Die larfjes hebben bijenbrood nodig om groot en sterk te groeien. Bijenbrood worden door de ouders klaargemaakt en het bestaat uit nectar en stuifmeel.

Om deze ingrediënten in februari te vinden is het goed zoeken geblazen. Elke winterakoniet die staat te bloeien is er dus een van levensbelang voor zorgzame ouders. Vooral met een februarizonnetje kunt u deze dankbare bijtjes rond de winterakoniet vast en zeker opmerken.

Winterakoniet is niet zomaar een kruidje, het is een koninklijk kruidje. In de insectenwereld zijn niet enkel de gewone burgerlijke bijtjes die van het bordje eten. Winterakoniet is zo populair dat zelfs koninklijk bezoek er niet voor terugdeinst om plaats te nemen aan deze wintertafel. Het is de aardhommelkoningin (*Bombus*

terrestris) die haar slabbetje omdoet aan de winterakoniettafel.

eetbakjes

Deze koningin voelt zich echter in deze koude wintermaanden niet bepaald een koningin. Haar gehele kolonie sterft namelijk in de winter. Na al haar familieleden te hebben verloren trekt de koningin zich eenzaam terug in een oud muizennest of tussen een grote pol gras. Dit holletje had zij eerder dit jaar al naar haar eigen smaak behangen. Dat is een behang ontworpen met mos en wascellen. De bloeddorstige types onder de aardhommels gebruiken geen muizenholletje maar een aardhommelholletje dat al in gebruik is. Zij doden dan gewoon de huidige bewoners.

Tegen de tijd dat de winterakoniet in bloei staat, kruipt de aardhommelkoningin uit haar muizenholletje

Een positief lichtpuntje in haar leven is het feit dat ze zeker zwanger is. Daardoor zal zij in staat zijn om een nieuwe kolonie te stichten. Maar nadat haar eitjes uitgekomen zijn is dat oprichten van een nieuwe familie enkel mogelijk als zij genoeg winterbloeiërs kan vinden. U voelt het al, daar komt de winterakoniet weer kijken. Als de eenzame aardhommelkoningin dit kunstzinnige bordje voedsel ontdekt is dat een hele verademing. Ze kan haar kindjes de laatste stuiptrekkingen van de winter doorhelpen. Het is

winterakoniet (*Eranthis hyemalis*) Winter Aconite

vermeldenswaardig en waarschijnlijk fijn voor u om te horen dat het aantal winterbloeiërs in Nederland voldoende is voor massale overleving van de aardhommel. De aardhommel is de meest voorkomende hommel in Nederland. Zij hebben een witte kont en zijn ongevaarlijk voor mensen. Als u deze hommel rond februari ziet vliegen, moet u echt zorgen dat u samen met haar op de foto kan want dit is een koninklijk hommeltje en dat zullen uw facebook-volgers vast liken!

Oorspronkelijk is de winterakoniet niet eens een Nederlandse plant. Inmiddels kunnen we haar wel inheems noemen en heeft zij belang voor de inwoners van ons land, maar in oorsprong komt zij uit de Zuid-Europese gebergten (Zuid-Frankrijk, Italië en Kroatië). Ook hier was ze vaak in redelijke beschaduwing te vinden. Ze stond daar in de bossen. Op een gegeven moment in de 16^e eeuw is zij als sierplantje in de handel verstrikt geraakt. De knolvormige wortelstok is toentertijd uitgegraven en zo is zij gewoon meegenomen naar andere orden. Daar zocht zij weer de vrijheid op en in sommige gebieden was die poging succesvol, zo ook in Nederland, zij verwilderde.

Dit verwilderen van de winterakoniet lukte voornamelijk op enigszins zandige kleigrond. Stedelijke bosplantsoenen, landgoederen en ook nog steeds de tuinen vormen nu regelmatig haar leefgebied. Zij leeft graag onder andere struiken of onder bomen. Een vereiste is wel dat die bovenstandige struik haar bladeren in de winter verliest.

Een groenblijvend struikje boven het zaadje zou de kieming in februari onmogelijk maken voor winterakoniet. De schaduw in de latere maanden is geen probleem voor haar. Tegen die tijd leeft zij toch enkel ondergronds door. De gevallen bladeren van haar bovenstandige plant vormen na

vertering ook heerlijke humusvoeding voor de winterakoniet.

Wees blij als u haar mag ontmoeten, want ze is toch wel vrij zeldzaam. Echter is van bedreiging van deze soort gelukkig totaal geen sprake in ons land. Een eeuw geleden kwam zij zelfs tien keer MINDER voor dan vandaag de dag. Dit plantje is dan ook een echte overwinnaar. De kracht der overwinning is een magische kracht van het plantje. Ze kan ook helpen als het om zaken van trouw gaat of bescherming.

blauwe monnikskap (*Aconitum napellus*)

Er zijn vandaag de dag ook genoeg mensen die overtuigd zijn van de magische kracht der onzichtbaarheid van de winterakoniet. Dit is echter niet op de werkelijkheid gebaseerd. Soorten van een ander geslacht genaamd monnikskap (*Aconitum*) zien eruit als een soort onzichtbaarheidsmantel en dragen wel de kracht der onzichtbaarheid volgens de overleveringen. De monnikskap wordt vaak akoniet genoemd vanwege de Latijnse geslachtsnaam *Aconitum*. Met een monnikskap kunt u uw partner dus werkelijk op heterdaad betrappen met zijn secretaresse of haar fitnessinstructeur, maar met de winterakoniet kunt u daarentegen trouw bewerkstelligen en uw relatie beschermen. De winterakoniet is het vertrouwen op de komst van een nieuw jaar vol met natuurlijke ontwikkeling. Een jaar waar kou opnieuw plaatst maakt voor warmte.